

Практичне заняття 7

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ УЧНІВ І ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧА РОБОТА

Мета: набути знань про вікові особливості розвитку учнів та можливості їх використання в плануванні ТКР.

Теоретичні відомості

Успішне вивчення географії на уроках та ефективне проведення позакласних заходів залежать від урахування психологічних особливостей школярів на всіх етапах навчання, а також їх вікових особливостей, які зумовлюють застосування певних прийомів, форм та засобів навчання. Безумовно, кожний віковий етап розвитку учня - це важливий щабель у формуванні особистості в індивідуально-психічному та суспільному аспектах. З огляду на це необхідно враховувати вікові особливості кожного періоду розвитку дитини в процесі організації позакласної роботи з географії.

Навчання географії й, отже, організація позакласної роботи охоплює дітей переважно середнього та старшого шкільного віку. Молодших школярів позакласна робота з географії охоплює лише частково, хоч початкові знання про природу, господарство й населення свого краю учні отримують у 2-му класі на уроках читання, у 3-му класі під час вивчення дисципліни «Природознавство». У 6-му класі учні ознайомлюються з географією. Саме на цьому етапі діти засвоюють поняття «рідний край» та «батьківщина».

У молодшому шкільному віці ще складно говорити про профорієнтаційну роботу, насамперед важливо сформувати пізнавальний інтерес до предмета за допомогою ігрових прийомів, уявних подорожей, цікавих розповідей. Туристичні форми роботи мають бути необтяжливими, щоб не знизити рівень сприйняття школярів. Переважно це прогулянки та екскурсії. Маршрути на навчальних стежках для дітей молодшого шкільного віку скорочують, більшу увагу приділяють найцікавішим фактам і відомостям. Але при цьому не слід забувати, що учні - це вже не малята, а окремі особистості.

Середній етап загальноосвітньої школи охоплює учнів 7 - 9-х класів і належить до раннього підліткового віку. Цей період називають перехідним у фізичному, психічному, соціальному відношеннях. У цьому віці пізнавальні й соціальні мотиви навчання розвиваються в єдності.

Навчання для підлітків - це основний вид діяльності, тому від успішності підлітків залежить їх психологічний стан. Переваги цього віку полягають у готовності самостійно обирати цікаві предмети, а також підвищеному синтезуванні тих чи інших сторін навчання. Значна перевага цього віку полягає в готовності підлітків до всіх видів навчальної діяльності, які роблять їх дорослими у власних очах.

У цьому віці розвивається стійкий інтерес до діяльності, до всього цікавого, значного, має місце прагнення підлітків знати все докладно, вирішувати питання самостійно. У підлітковому віці починають формуватися професійні інтереси і диференційоване ставлення до навчальних предметів як до

«потрібних», «цікавих» з одного боку і «непотрібних», «неважливих» з іншого.

Для підліткового віку характерний перехід від предметного світосприйняття до розвитку більш складних форм мислення у зв'язку із засвоєнням абстрактного матеріалу, загальних понять, теорій, закономірностей.

Для учнів середнього шкільного віку доцільно застосовувати вправи, спрямовані на формування вміння обговорювати певні події, факти, дискутувати з приводу почутого. У них інтенсивно розвивається довільна логічна пам'ять, зростає вміння логічно обробляти матеріал для навмисного запам'ятовування.

Старший шкільний вік характеризує учнів як уже дорослих, сформованих особистостей, здатних до здійснення самостійних досліджень, вироблення власних міркувань і поглядів. Діти в цьому віці здатні аналітично осмислювати інформацію, робити логічні висновки, тому необхідно планувати такі форми позакласної роботи, які дадуть учням можливість поглибити знання шляхом самостійних пошуків, спільних дискусій, дозволять застосувати теоретичні знання на практиці. Дітей старшого шкільного віку можна залучати до дослідної (фондова робота, дослідження музейних предметів, комплектація фондів) та експозиційної (проведення екскурсій, лекцій тощо) роботи шкільного музею, планування та проведення екскурсій навчальною стежкою та до інших форм позакласної роботи, які потребують високого ступеня відповідальності.

Беручи до уваги вікові особливості школярів, необхідно:

- розраховувати обсяг роботи для кожного учня, визначати приблизні строки виконання;
- оцінювати психологічну сумісність дітей під час виконання будь-якої спільної діяльності;
- уникати нав'язування будь-якої діяльності, навіть такої, що здається вчителю цікавою і корисною;
- виключати наказовий тон;
- надавати дітям більше самостійності, довіряти їм і в такий спосіб стимулювати розвиток почуття відповідальності;
- давати відповідну оцінку діяльності учнів, багаторазово обдумувати способи й засоби заохочення і покарання щодо конкретного учня;
- уживати заходи морального виховання;
- привертати увагу такими фразами: «Необхідно відзначити...», «Цікавий той факт, що...», «Зверніть увагу на те, що...»;
- прислуховуватися до думок дітей, зважати на їх інтереси й відносини;
- виключати з ужитку різкі судження про самих дітей і їх вчинки, пристрасті.

Завдання

1. Підготувати творчим колективом розширений опис проблемної ситуації, яка може виникнути, коли вчитель не враховує вікові та психологічні особливості дітей, залучених до ТКР. За потреби навести приклад із власного досвіду.

2. Проаналізувати проблемну ситуацію. Зробити висновки про причини та наслідки, а також про шляхи розв'язання виниклого конфлікту. Висновки подати

в письмовій формі.

3. Показати проблемну ситуацію творчим колективом у ролях, проаналізувати ситуації, розкриті іншими творчими колективами.

Запитання для самоперевірки

1. Чому необхідно враховувати вікові особливості дитини під час організації ТКР?
2. Чому підлітковий вік називають перехідним? Яке значення він має для освіти в цілому та для організації ТКР?